

Монитор социјалних права

Европски
трендови

2021

solidar

TOGETHER FOR
SOCIAL EUROPE

FEPS
FOUNDATION FOR EUROPEAN
PROGRESSIVE STUDIES

УВОД

	ЕУ-28 2018	ЕУ-28 2019	ЕУ-28 2020
Гини индекс (GINI) ¹	30.8	30.7	
Незапосленост ²	6,8%	6,3%	7,1 %
Индекс родне равноправности ³	66,2 (2017)	67,4	67,9
Сиромаштво запослених ⁴	9,4%	9,2%	
Пренасељеност становања ⁵	15,5%	15,6%	

Одабрани индикатори о стању социјалних права у Европи

Подаци који недостају за 2020. год. нису били доступни у време објављивања публикације Монитор социјалних права 2021 (Social Rights Monitor).

СОЛИДАР (SOLIDAR) је европска и светска мрежа од више од 50 организација цивилног друштва (ОЦД), које деле основне вредности једнакости, солидарности и учешћа. СОЛИДАР промовише праведну транзицију и социјалну правду – у смислу једнаке и праведне расподеле богатства, знања, прихода и моћи – кроз доступне и квалитетне социјалне услуге, социјалну заштиту, доживотно учење и поштене услове рада.

Стуб социјалних питања мреже СОЛИДАР, "Реализација социјалне Европе за све и са свима", фокусира се на социјалне димензије Европске уније. Анализира и прати европска тржишта рада и економско и фискално управљање, те промовише повећан приступ одрживим, универзалним и квалитетним услугама за све, укључујући маргинализоване групе, мигранте, избеглице и тражиоце азила.

У том циљу, Стуб социјалних питања мреже СОЛИДАР успоставио је Монитор социјалних права, годишњу публикацију која истражује утицај социјалне и економске политике на европском и националном нивоу. Публикација за 2021. год. истражује 13 земаља ЕУ – Бугарску, Хрватску, Чешку, Данску, Естонију, Француску, Немачку, Грчку, Мађарску, Италију, Луксембург, Шпанију и Холандију – као и Велику Британију и две земље које су кандидати за Европску унију, Србију и Северну Македонију. У свакој од 16 земаља, члан или партнер мреже СОЛИДАР основао је „Националну стратешку групу“, која је обезбедила основне статистичке податке и налазе захваљујући стручности организација цивилног друштва, академика, синдикалаца и националних стручњака.

Свако поглавље је посвећено једној земљи, а структура праћења земље одражава

1 Еуростат (2021). Гини коефицијент еквивализованог расположивог дохотка: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?lang=en&dataset=ilc_di12

2 Еуростат (2021). Незапосленост према полу и старости: годишњи подаци https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en

3 Европски институт за родну равноправност (2021). Индекс родне равноправности: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/EU>

4 Еуростат (2021). Стопа ризика од сиромаштва запослених: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tespm070/default/table?lang=en>

5 Еуростат (2021). Стопа пренасељености према старости, полу и статусу сиромаштва – укупна популација: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_lvho05a/default/table?lang=en

структуру Европског стуба социјалних права.⁶ Постоје три поглавља: једнаке могућности и приступ тржишту рада, праведни услови рада и социјална заштита и инклузија. Ово омогућава мрежи СОЛИДАР да лакше процени имплементацију социјалног стуба на националном нивоу. Коначно, мониторинг процењује грађански простор, помоћу вредновања слободе изражавања, удруживања, и мирног окупљања, те грађанског и социјалног дијалога. Ове године, поглавља се завршавају одељком о томе у којој мери је цивилно друштво било укључено у припрему националних Планова за опоравак и отпорност које финансира Европски фонд за опоравак и отпорност. Ова коначна анализа се спроводи само у поглављима која се односе на чланице Европске уније.

Све у свему, у Монитору социјалних права 2021 идентификује се општа тенденција да се фокусира на одређене утицаје пандемије Ковид-19. То не само да је даље погоршало постојеће неједнакости у свим земљама, већ је и повећало ефекте лошег управљања јавним средствима, смањујући свеукупно поверење у политику и институције и често стварајући друштвене немире и превирања. Пандемија је пружила основ цивилном друштву и удруженим радницима да се залажу за додавање нових тема на дневни ред влада, јер је насилно приморала јавне органе да размишљају и да се баве хитним питањима која раније нису била приоритет. На пример, ментално здравље и дигитална подела постали су кључне теме за цивилно друштво и организације, а владе широм Европе и ван ње морале су да се позабаве јавним управљањем образовним и здравственим установама. Пандемија је пружила изговор за размишљање ван уобичајених оквира и развој алтернативних метода рада, учења, путовања на посао и још много тога. Понекад су пронађене инклузивније методе које се раније

нису сматрале могућим. Скоро свака Национална стратегијска група извештава о увођењу рада на даљину као најзначајнију појаву у свету рада, која би потенцијално могла довести до боље равнотеже између посла и приватног и живота. Ова мера је позитивно утицала на неке од најугроженијих група радника, попут особа са инвалидитетом и самохраних родитеља. Међутим, активности на даљину и на мрежи имале су углавном негативне импликације, посебно међу угроженим групама које су наишле на више препрека него користи. На пример, нека деца нису могла да остваре своје основно право на образовање, а тамо где је рад предшколских установа био обустављен, рад од куће је постао велики изазов за родитеље. Штавише, дигитална неписменост погађа већину старијих људи, којима је често недостајала подршка и због тога нису могли приступити неким основним дигиталним услугама. Због тога, потребно је пажљиво пратити нови развој догађаја уз стално побољшање, ако се жели да допринесу правичном и праведном друштву за све.

Криза је тешко погодила и повећала поделу у приходима између најбогатијих и најсиромашнијих људи широм света, генеришући огромне таласе губитка радних места широм Европе и ван ње. Стопе незапослености достигле су забрињавајуће нивое, са два милиона више незапослених радника у Европи почетком 2021. године у односу на годину раније. Повећана је стопа незапослености (на 8,0%),⁷ као и удео људи који живе у сиромаштву и не могу да приуште пристојан смештај, квалитетну храну, образовање или основну здравствену заштиту. Цивилно друштво и његове организације снажно су захтевале шеме заштите радних места и плата, али нису примењиване универзално, често на рачун радника у најнеизвеснијим ситуацијама. Млади

6 Европска комисија (2017) Европски стуб социјалних права: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights_en

7 Еуростат (2021) Евроиндикатори – Незапосленост: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/11563203/3-30072021-CP-EN.pdf/35dbf525-da32-809f-0f9d-cd36a271a760?t=1627633423854>

људи, мигранти и samozапослени су често били на зачељу. Генерално, социјална кохезија и инклузија нису били приоритет.

Док друштва у Европи и широм света покушавају да се опораве од кризе, СОЛИДАР верује да **постоји велики замах да социјална правда постане приоритет кроз праведну транзицију и да се инститира да се прогресивне идеје укључе у креирање политике на европском и**

националном нивоу. Европски стуб социјалних права и његов недавно усвојени Акциони план су кључни инструменти у том циљу. У овом периоду, СОЛИДАР и прогресивни покрет могу бити катализатори фундаменталних промена ка праведнијој и зеленијој Европи. Наш циљ је да поново градимо боље: време је да променимо приступ и да изградимо Европску унију високих друштвених стандарда и праведних услова живота и рада које људи заслужују.

Једнаке могућности и фер услови рада

ЗАПОСЛЕЊЕ, НЕСИГУРНОСТ И УСЛОВИ РАДА

Монитори социјалних права објављени 2019. и 2020. године забележили су спора, али позитивна кретања у друштвеним условима, на пример повећање минималних зарада у Шпанији, Чешкој и Мађарској.⁸ Међутим, неке земље се још нису у потпуности опоравиле од акутне финансијске кризе која је почела 2008. године. Стога је пандемија 2020. и 2021. године гурнула Европу у најгору рецесију од Другог светског рата, што ће вероватно довести до интензивних и трајних последица, неке од њих још нису мерљиве. Важно је напоменути да су се у најтежим фазама пандемије многе земље ослањале на акције организација цивилног друштва које су пружале услуге и пружале основну подршку у готово свакој анализираној земљи. Уобичајене акције у различитим земљама укључују обезбеђивање

оброка и склоништа за сиромашне или бескућнике, превођење правила Ковид-19 на стране језике, групно финансирање дигиталних алата као што су персонални рачунари и још много тога. Међутим, **ниво незапослености се повећао, погађајући 7,1% држављана ЕУ 2020. године**⁹ – повећање од више од једног процентног поена у односу на 2019. годину. Погођене су и земље ван ЕУ. Упркос расту стопе запослености у Северној Македонији током протеклих година, она је изгубила 6 процентних

⁸ Холлевијн (Hollewijn), Ј. (2020) Европски трендови. Монитор социјалних права 2020: https://www.solidar.org/system/downloads/attachments/000/001/186/original/European_Trends_FINAL.pdf?1607694969

⁹ Еуростат (2021). Незапосленост према полу и старости – годишњи подаци: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en

поена у 2020. и 2021. години.¹⁰ Исто важи и за Србију, где је ниво незапослености достигао историјски минимум у другом кварталу 2020. године, пре него што је поново порастао.¹¹ Државе чланице су предузеле различите акције како би минимизовале негативне ефекте пандемије. Већина мера имала је за циљ спречавање банкрота предузећа. Следеће најчешће мере су заштићени приходи и ниво запослености. Међу анализираним земљама, Шпанија, Грчка и Мађарска забележиле су највећи раст незапослености од почетка пандемије; док су Холандија, Немачка и Италија забележиле најмања повећања.¹² У случају Италије би се то могло објаснити увођењем прве привремене забране отпуштања у Европи у фебруару 2020. године, која је спасила хиљаде радних места. Међутим, број радних сати је драстично смањен у свим земљама, што је довело до смањења месечних прихода многих људи. Међу земљама које су разматране у овој студији, највеће смањење радног времена забележила је Италија (-9,7%), а затим Грчка (-7,9%). Угроженим категоријама, као што су млади, samozапослени и радници у несигурним ситуацијама, радно време је највише смањено.

Несигурност и нестабилни услови рада и даље погађају превише људи у Европи, а ситуација се није поправила у протеклој години, јер **се повећао број флексибилних, платформских и samozапослених радника**. Погоршани услови рада стална су реалност за најмлађе, који су најчешће остајали без посла. Заиста, широм Европе, младе жене од 18 до 34 године биле су најугроженија група радника. Најмања стопа губитка посла била је међу мушкарцима од 35 до 50 година.¹³ Многе Националне стратегијске групе које су допринеле овој публикацији даље примећују да су млади људи који улазе на тржиште рада били у

неповољном положају, јер су могућности обуке драстично смањене због услова рада на даљину.

Забрињавајуће је приметити да налази ове студије сугеришу да би позитивни резултати остварени у друштвеним стандардима током последње деценије могли бити изгубљени. Чини се да је највише погођен ниво запослености угрожених и група у рањивим ситуацијама (млади људи, особе са инвалидитетом, жене, ЛГБТКИ+, мигранти). Један од разлога је тај што су мере физичког дистанцирања имале значајан утицај на секторе који запошљавају висок проценат жена, а запосленост жена је опала више него током рецесије 2008. године. Поред тога, затварање школа и предшколских установа значајно је повећало потребе у погледу чувања деце, са вероватно непропорционалним утицајем на запослене родитеље, посебно жене.

Пандемија је довела до побољшања статуса појединих професија, посебно у секторима који су се током пандемије показали неопходним за функционисање друштва. Радници у овим секторима укључивали су образовно и истраживачко особље (наставници, асистенти, професори, истраживачи, културни фасилитатори и особље образовних институција) и здравствено особље (медицинске сестре, радници социјалне заштите,

10 Влада Републике Северне Македоније, (2021), Активно становништво: https://www.stat.gov.mk/PrikaziSooptenie_en.aspx?rbrtxt=98

11 ОПБЦ (2021) Анкета о радној снази: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/PdfE/G20211239.pdf>

12 Еврофонд (2021) Живот, рад и НОВИД-19: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef20059en.pdf

13 Ibid.

лекари и немедицинско особље). Најистакнутији пример био је у Србији, која је ангажовала све здравствене раднике који су волонтирали за време ванредног стања. У Немачкој, повећање плата за здравствене и социјалне раднике успешно је договорено новим колективним уговором: синдикати су 1. априла 2021. године остварили повећање плата за све раднике за 1,4%, уз даље повећање од 1,8% планирано за 2022. годину.¹⁴ Француски синдикати су такође добили повећање плата за здравствене раднике у јуну 2020. године, након демонстрација и штрајкова.¹⁵

ОБРАЗОВАЊЕ

Образовни сектор је био наглашен као никада раније током најкритичнијих фаза пандемије. Како би смањило ширење коронавируса, већина земаља одлучила је да привремено затвори школе и установе за образовање и обуку, пресели наставу и курсеве на интернет у марту 2020. године.

Иако су се онлајн учење и дигиталне платформе показале суштинским за обезбеђивање наставка образовања, довеле су до даље неједнакости и дискриминације међу наставницима, ученицима и полазницима. У свим анализираним земљама, **рањивији ученици** – као што су они који деле дигиталне алате или приступ интернету, они којима недостаје адекватно окружење за учење или они чији родитељи нису могли да буду од помоћи због језичких или дигиталних баријера – **често су били на зачељу**. Више од 40% Европљана нема

довољно дигиталне писмености.¹⁶ Деца и ученици са сметњама у развоју или са посебним образовним потребама изгубили су педагошке асистенте током затварања школа. Штавише, ученици из сиромашних средина су такође били изложенији већем ризику да трпе у стресном кућном окружењу, што има огроман негативан утицај на ментално здравље и развој. У просеку, 5,7% младих Европљана старости од 18 до 24 године није обухваћено образовањем, запошљавањем или стручним оспособљавањем (НЕЕТ), са највишим стопама у Шпанији од 9,7% и Бугарској са 8,7%.¹⁷

Националне стратегијске групе наглашавају како национални образовни системи нису били спремни да се носе са тако изненадном променом. Многи школски системи у Европи и шире стога све више прибегавају платформама за учење на мрежи које пружају приватне компаније. У Грчкој је влада препоручила да њене школе и образовне институције усвоје Webex, онлајн платформу коју обезбеђује приватна америчка компанија. Решења у приватном сектору имају тенденцију да поткопају једнакост у образовању и академску слободу, и изазивају забринутост у вези са политиком заштите

14 ЕПСУ (2021) Немачка: Најновији споразум о повећању плата за раднике у здравству и нези: <https://www.epsu.org/article/germany-latest-agreement-boost-pay-health-and-care>

15 ББЦ (2020) Коронавирус: Француским здравственим радницима повећане плате у вредности од 8 милијарди евра: <https://www.bbc.com/news/world-europe-53398208>

16 Франк, А, (2020) Монитор држављанства и целоживотног учења 2020: <https://www.solidar.org/en/publications/citizenship-and-lifelong-learning-monitor-2020>

17 Еуростат (2021) Дистрибуција оних који рано напуштају образовање и стручно оспособљавање 2020: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/7/7e/Distribution_of_early_leavers_from_education_and_training_aged_18-24_by_labour_status%2C_2020_%28%25_of_population_aged_18-24%29.png

података и циљевима компанија да максимизирају профит.¹⁸ Националне стратегијске групе у оквиру мреже СОЛИДАР стога захтевају више ресурса отвореног кода, као и дигиталну обуку и за наставнике и за полазнике, који морају да буду свесни својих права и ризика који произлазе из дигиталних онлајн образовних алата. Током пандемије пронађене су добре праксе у Србији, где је једна добротворна фондација понудила бесплатне уџбенике за основне школе у ПДФ формату.

РОДНА РАВНОПРАВНОСТ

Крчки позитивни резултати у родној равноправности постигнути током протеклих година могу бити поништени утицајем пандемије на родно насиље, родне улоге као што су кућни послови и послови неге, као и услове рада и запошљавања жена. Заиста, ниво запослености жена је пао брже него код мушкараца, а затварање школа и предшколских установа ојачало је родне стереотипе и имало несразмеран ефекат на запослене мајке. У просеку, континуирано повећање запослености жена током протеклих година увек је било супротстављено екстремној родној сегрегацији на тржишту рада, а неки сектори имају ниже плате и мању социјалну заштиту од других. У свим анализираним земљама, жене су преаступљене међу радницима на одређено и са непуним радним временом, те онима у несигурним ситуацијама. Током пандемије, бити мигрант, самохрана мајка или млада жена значило је много већу вероватноћу ризика од сиромаштва. **У свим земљама евидентно је да су обавезе неге и кућног рада неједнако распоређене. Ово**

је често ограничавало учешће жена на тржишту рада, у политици и друштвеном животу – посебно током затварања школа. У Мађарској, 95% министара у земљи и 100% чланова одбора организација које финансирају истраживања су мушкарци.¹⁹ У Француској, 80% људи одговорних за свакодневне кућне послове су жене.

Европска комисија се обавезала на равноправније и праведније европско друштво, посебно кроз председништво Урсуле фон дер Лајен (Ursula von der Leyen), али још много тога треба да се уради у погледу родне равноправности. Акциони план за Европски стуб социјалних права поставио је циљ достизања стопе запослености од 78% до 2030. године, уз преполовљење родног јаза у запошљавању у односу на 2019. годину.²⁰ Међутим, Европски индекс родне равноправности указује да ће, садашњим темпом, бити потребно више од 60 година да се постигне потпуна родна равноправност,²¹ показујући хитну потребу да се инсистира на амбициознијим политикама једнакости широм Европе. Штавише, није охрабрујуће приметити да, иако је циљ за запошљавање из Стратегије Европа 2020 скоро постигнут – удаљен је само

18 За детаљнију анализу утицаја пандемије на приватизацију образовања погледати: Фондација СОЛИДАР (2021) Комодификација образовања и преваленција заинтересованих страна у образовању за профит: https://www.solidar.org/system/downloads/attachments/000/001/374/original/SOLIDAR_Foundation_Policy_Paper_on_the_Commodification_of_Education_October_2021.pdf?1633423601

19 ЕИГЕ (2021) Индекс родне равноправности 2020 – Мађарска: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/HU>

20 Акциони план за Европски стуб социјалних права (2021): <https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/en/>

21 ЕИГЕ (2021) Индекс родне равноправности 2020: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/>

3 процентна поена²² – родна разлика је и даље велика у свим европским земљама.

У новембру 2020. године, Европска унија је усвојила своју прву стратегију ЕУ ЛГБТИК равноправности за период 2020-2025.²³ Залагала се за усвајање директиве о забрани дискриминације и предузела неке позитивне кораке ка постизању једнакости, обезбеђивању безбедности за ЛГБТИК+ особе и изградњи инклузивних друштава широм држава чланица Европске уније. Холандија

је недавно направила мали корак напред, уклањањем свих родних регистрација ('X', 'Ж', 'М') из личних карата и докумената од 2024. године. То ће олакшати промовисање равноправности и поштовања свих родних идентитета и карактеристика, као и признавање ЛГБТИК+ заједнице.

Социјална заштита и инклузија

Пандемија Ковид-19 подсетила нас је на многе аспекте свакодневног живота који често остају непримећени. То је изнело на површину дубоко укоренење неједнакости и подсетило нас колико је важно ценити и подржавати просторе и услуге који се често узимају здраво за готово. То укључује институције за образовање и стручно оспособљавање, здравствене системе који обезбеђују и физичко и ментално здравље, системе социјалне помоћи и социјалне заштите који добро функционишу за смањење сиромаштва и социјалне искључености, и службе које се боре против родног насиља. Све у свему, утицај пандемије био је драматичан за већину људи, дотичући већину аспеката свакодневног друштвено-економског живота широм Европе и ван ње. Многе Националне стратегијске групе

су захтевале здравствену заштиту за све – укључујући мигранте и особе без докумената – и увођење приступачне подршке менталном здрављу.

ПОВЕЋАНО СИРОМАШТВО, ПОВЕЋАН ИМОВИНСКИ ЈАЗ

Имовински јаз између богатих и сиромашних драматично се повећао 2020. и 2021. године, а дошло је и до забрињавајућег повећања и броја људи који живе у сиромаштву и броја милијардера. Док је 21,9% становништва ЕУ живело у ризику од сиромаштва 2020. године – са више од 33% у Бугарској, више од 25% у Грчкој и Шпанији и више од 30% у Естонији и Немачкој²⁴ – заједничко богатство европских

22 Стратегија Европа 2020 поставила је циљ запошљавања за 2020. годину на 75% становништва, док је европска стопа запослености била 72% на крају 2020. године. Стратегија је се може видети на Интернету (стр.3): <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>

23 Европска комисија (2020) Унија једнакости: Стратегија равноправности ЛГБТИК 2020-2025: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/lgbtiq_strategy_2020-2025_en.pdf

24 Еуростат (2020) Људи у ризику од сиромаштва 2020: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:People_at_risk_of_poverty_2020_WEB1_FINAL.png

милијардера порасло је на скоро 3 трилиона евра.²⁵ То је значило да су најбогатији људи заштићени од економског утицаја пандемије, а њен терет су носили људи са средњим и ниским приходима. Немачка има највећи удео милијардера који су се обогатили у Европи, док је Француска забележила пораст продаје луксузне и модне робе током године. Истовремено, други људи у Европи тражили су хипотеке и субвенције за станарину, као и хитне одговоре на недостатак приступачног стамбеног простора и пренасељеност станова, који су истакнути као велики проблеми у већини анализираних земаља. Пренасељеност, која спречава људе да живе у психички и физички сигурним просторима, погодила је 39,5% становништва у Бугарској, 36,2% у Хрватској и 29,1% у Грчкој.²⁶ Чак ни запослени Европљани нису могли да приуште основни животни стандард: више од 9% запослених људи у Европи било је у опасности од сиромаштва, са највишим нивоом од 11,8% у Шпанији и Луксембургу, затим 10,6% у Немачкој и 10,5% у Естонији.²⁷

МИГРАНТИ, ИЗБЕГЛИЦЕ И ТРАЖИОЦИ АЗИЛА

Широм анализираних земаља, ситуација за мигранте, избеглице и тражиоце азила (МРА) погоршала се током 2020. и 2021. Већ у рањивом положају због дугих бирократских процедура, језичких баријера и дискриминације на послу и у друштву, МРА су једна од група које су највише изложене последицама економских суноврата. Пандемија је негативно утицала на међународна путовања, смањујући миграцију у различите европске земље. Истовремено, дубока рецесија изазвана пандемијом извршила је додатни притисак на постојеће сукобе широм света и неретко их погоршала. Миграција се стога наставила, вероватно унутар земаља или према суседним земљама.²⁸ Поред тога, неке земље су покушавале да обесхрабре миграцију колико год је то било могуће. Грчка је, на пример, почетком 2020. године одобрила контроверзну меру затварања спољне границе и обустављања процедура за тражиоце азила. Ситуација за МРА који бораве у европским земљама, међутим, није била лакша: трпели су неједнакост у третману и често им није био одобрен приступ основним услугама. Ово је посебно било очигледно у процесима вакцинације који су успостављени широм Европе, који често нису укључивали мигранте без докумената или људе који су чекали да им документи буду одобрени. То је био случај у Француској, Данској и Холандији. Ова ситуација, заједно са увођењем социјалне дистанце и обуставом активности многих ОЦД које раде на прихвату МРА, ометала је укључивање миграната и погоршала социјалну кохезију широм Европе.

25 Форбс (2021) Листа светских милијардера за 2021: <https://www.forbes.com/billionaires/>

26 Еуростат (2021). Стопа пренасељености према старости, полу и статусу сиромаштва – укупна популација: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_lvho05a/default/table?lang=en

27 Еуростат (2021). Стопа ризика од сиромаштва запослених: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tespm070/default/table?lang=en>

28 Међународни центар за развој миграционе политике ИЦМПД (2020) ИЦМПД Изгледи миграције 2021: https://www.icmpd.org/file/download/50542/file/ICMPD_Migration_Outlook_2021_final.pdf

На европском нивоу, Европска комисија је представила свој Акциони план за интеграцију и инклузију, стратешки план за период од 2021. до 2027. године. Изграђен је на основу претходног акционог плана (из 2016. године) и има за циљ да одговори на перманентне изазове, посебно оне који се јављају на тржишту рада, у образовању и приступу јавним услугама. Међутим, свеобухватни концепт плана је интеграција, схваћена као заједнички напор и заједница и придошлица, који би требало да отелотворе такозвани европски начин живота.²⁹

ПРИСТУП ЗДРАВСТВЕНОЈ ЗАШТИТИ

Током 2020. и 2021. године, европски здравствени системи били су у центру политичких и организационих дебата као никада раније. Постали су уобичајена тема у Европи и шире, јер су чврсти, инклузивни, функционални системи јавног здравства били од суштинског значаја за напоре да се обузда ширење коронавируса. Пандемија је истакла многе слабе тачке, посебно у земљама

које немају болничке кревете и медицинско и немедицинско особље. То је био случај у Италији, Шпанији и Великој Британији, где је стопа смртности од Ковид-19 била највећа. У скоро свим анализираним земљама, географске неједнакости и даље постоје: свеукупно, теже је приступити квалитетној или специфичној нези у руралним и угроженим подручјима.

На крају, Националне стратегијске групе мреже СОЛИДАР истичу погоршање менталног здравља због ситуације без преградана која је стресна и неизвесна и која је резултирала губитком, тугом, сиромаштвом, страхом и недостатком друштвеног контакта. Стога ОЦД позивају на хитан развој јавних и доступних система психолошке подршке. У већини земаља, услуге менталног здравља су тренутно луксуз који само мањина становништва може да приушти. Штавише, како је осветлило истраживање спроведено у Италији, симптоми депресије су експоненцијално порасли међу младима, који су често презаступљени међу људима који су у опасности од сиромаштва.

29 Европска комисија (2020) Саопштење за јавност – Инклузија за све: Комисија представља акциони план за интеграцију и инклузију 2021-2027: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2178

Грађански простор

Према анализи спроведеној у овој публикацији, **грађански простор се смањује због неவிђених ограничења грађанског простора и основних слобода усвојених 2020. и 2021. године.** Главна забринутост коју деле Националне стратегијске групе мреже СОЛИДАР је да би ограничења уведена ради смањења ширења корона-вируса могла имати дугорочан негативан утицај на основна права. Иако се признаје да су ограничења често била неопходна за сузбијање пандемије, ипак је забрињавајуће да нека од њих нису састављена или спроведена транспарентно. Нека не укључују принципе нужности и пропорционалности. Све у свему, на протестима и јавним демонстрацијама честа је била појава употребе силе и незаконитог притварања од стране полицијских снага. То је био случај у Грчкој, Немачкој, Француској, Србији, Великој Британији, Мађарској и Холандији.³⁰ Током године, највеће демонстрације широм Европе окупиле су људе око тема климатске кризе, мера Ковид-19 и покрета „Животи црнаца су важни“ (БЛМ). БЛМ покрет је настао после убиства Џорџа Флојда од стране полицајца у Минеаполису у мају 2020. године и имао је огроман одјек у САД и шире.

Поред тога, може се закључити на основу монитора из земаља који су известили у овој публикацији да су неке мере које су

ограничавале грађански простор широм Европе имале асиметричне ефекте на различите друштвене групе, често увећавајући дубоко укорене облике дискриминације. Спровођење мера закључавања, као што су ограничења слободе кретања, несразмерно је утицало на најугроженије групе и довело до даље маргинализације, стигматизације, па чак и насиља. У Италији, Шпанији и Великој Британији бескућници су кажњени због непоштовања правила о самоизолацији.³¹ Полицијске контроле су често непропорционално циљале на одређене етничке групе. У Великој Британији, на пример, 7,2 од сваких 1.000 црнаца је заустављено у марту 2020. године, али 9,3 је заустављено у априлу 2020. године, првом месецу ограничења због пандемије.³² Слични подаци пријављени су у Француској, где је у Арондисману Сен Дени – радничком крају са високим процентом странаца – број казни био двоструко већи од националног просека.³³

30 Ове информације, објављене у монитору конкретних земаља у овој публикацији, подржане су извештајима Националне стратегијске групе, као и анализом Амнести Интернешенел (Amnesty International) (2020) „Полиција у пандемији – кршења људских права у спровођењу Ковид-19 мера у Европи“ (може се видети онлајн на <https://www.amnesty.eu/wp-content/uploads/2020/06/Report-Policing-the-pandemic-FINAL-.pdf>)

31 Амнести Интернешенел (2020) „Полиција у пандемији – Кршења људских права у спровођењу мера Ковид-19 у Европи“: <https://www.amnesty.eu/wp-content/uploads/2020/06/Report-Policing-the-pandemic-FINAL-.pdf>

32 Метрополитанска полиција Велике Британије (2021) Раздвојени подаци септембар 2019 – септембар 2021: https://www.met.police.uk/sd/stats-and-data/met/stop-and-search-dashboard/?_cf_chl_captcha_tk__=pmd_ThVjFBuHOHGqmqxX0bn-ryoYYG9Fs9PjQ4jPLs.vPw-1634643028-0-gqNtZGzNA1CjcnBszQh9

33 Ле Паризијен (Le Parisien, 2020) Coronavirus en Seine-Saint-Denis : un nombre record d'amendes: <https://www.leparisien.fr/seine-saint-denis-93/coronavirus-en-seine-saint-denis-un-nombre-record-d-amendes-police-et-justice-durcissent-le-19-03-2020-8284008.php>

Европски фонд за опоравак и отпорност

Европска комисија је у мају 2020. године објавила план да позајми 750 милијарди евра за подршку друштвено-економском опоравку у ЕУ и неким другим деловима Европе, такозвана ЕУ нове генерације (NextGenerationEU). Централни део плана био је Фонд за опоравак и отпорност, који ће финансирати реформе у већем делу Европе до краја 2026. године. Од сваке земље чланице ЕУ се тражи да изради Национални план за опоравак и отпорност (НРПП) за усвајање на европском нивоу. Сваки НРПП је морао да садржи опис како земља намерава да потроши европске грантове и зајмове да би се опоравила од кризе и постигла више друштвено-економске стандарде. Планови су морали да прате принцип родне равноправности и шест идентификованих области политике, укључујући зелену и дигиталну транзицију, социјалну и територијалну кохезију, друштвено-економску отпорност и образовање.

Монитор социјалних права мреже СОЛИДАР 2021 истражује у којој мери су ОЦД укључене у процедуру израде ових националних Планова за опоравак и отпорност. У скоро свакој земљи, Национална стратегијска група је известила да је утицај кризе Ковид-19 насилно утицао на друштвени и цивилни дијалог. У многим анализираним земљама било је проглашено ванредно стање, што је резултирало мање транспарентним и мање инклузивним процесима

креирања политике због изузетне ситуације и неопходности брзог усвајања нових мера. Ово није позитивно примљено од стране друштва и радника окупљених у организације, посебно у погледу припреме НРПП. Заиста, члан 18(4) (њ) Уредбе о олакшицама за опоравак и отпорност захтева од влада да спроведу отворене консултације са социјалним партнерима, ОЦД и другим релевантним заинтересованим странама и да одразе њихов допринос у плановима. **То није био случај – барем не на смислен и структурисан начин – ни у једној од анализираних земаља.** Све у свему, резултати овогодишњег Монитора социјалних права у вези са улогом ОЦД у развоју НРПП у складу су са резултатом недавног истраживања које је спровео Европски економски и социјални комитет (ЕЕСК). Ово је рекло да су процеси консултација „далеко од задовољавајућих у односу на оправдане захтеве цивилног друштва, па чак и у односу на услове наведене у Уредби РРФ“. Мрежа СОЛИДАР жали што је морала да изврши такву процену, посебно у светлу кључне улоге коју је цивилно друштво одиграло током ванредне ситуације и његовог неискоришћеног потенцијала да промовише иновативне и социјално праведне мере за помоћ у опоравку од кризе. Позивамо националне власти да ојачају грађански и социјални дијалог током фазе имплементације НРПП и позивамо власти ЕУ да пажљиво прате овај процес.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:

Mikael Leyi

АУТОР:

Beatrice di Padua

КООРДИНАТОРИ ПУБЛИКАЦИЈЕ:

Carlos Roldán Mejías, Giorgia Gusciglio, Martina Corti

УРЕДНИК:

Sebastian Moffett

ПРЕВОД СА ЕНГЛЕСКОГ:

Akademija Oxford - Agent doo

ГРАФИЧКИ ДИЗАЈН:

Maximilian Fischer

УЗ ДОПРИНОС:

Institute for Social Integration (Bulgaria), Centre for Peace Studies (Croatia), Forum for International Cooperation (Denmark), MKC Praha (Czechia), Johannes Mihkelson Centre (Estonia), ONG OGBL Solidarité Syndicale (Luxembourg), CEMÉA (France), Ligue de l'Enseignement (France), Association for the Social Support of Youth (Greece), PGA-Hungary (Hungary), Associazione Ricreativa e Culturale Italiana (Italy), Community Development Institute (North Macedonia), Initiative for Development and Cooperation (Serbia), Eudamonia (the Netherlands), VolontEurope (the UK and Germany), Movimiento por la Paz (Spain)

Ова публикација је произведена уз финансијску подршку Европске уније. Подаци садржани у овој публикацији не одражавају нужно став или мишљење Европске комисије.

solidar

FEPS
FOUNDATION FOR EUROPEAN
PROGRESSIVE STUDIES

© FEPS 2021
© SOLIDAR 2021